

lemzés, a helyzetrajz, leírás, színező képek mindmegannyi eszközök, melyekkel az író a novella külön kis világát megalkotja, hogy az a művészi élet egy önálló, szerves kis darabjaként hasson, éljen, melybe jól esik és könnyen lehesen beleélni magunkat. — A jól megkomponált, épkezláb novella lehet ugyan az ösztönös alkotó tehetség gyümölcse is, de ha az alkotó tehetség ösztöne ebben az irányban nem elég erős, úgy a tudatos művészetnek kell segítségül jönnie, s az írónak erős önkritikával kell műve hiányait megjavítani. — Leonardo azzal kezdi a Trattato della Pitturát: „Aki festeni akar, tanuljon először perspektivát“. Mi azt mondjuk: aki elbeszélő akar lenni, tanuljon meg komponálni, ha magától nem tudja. Nem elég az epikus hang, kell, hogy a műben egység legyen, hacsak hangulati egység is. — Bibó Lajos ezzel keveset törődik. Példák özönével tudnám bizonyítani, hogy sokszor ő maga, könnyelműen bontja meg műve hangulategységét. Nem vigyáz eléggé: mit hol mondjon el. — Alakjait nem tudja még elég biztos perspektívába állítani; azok sokszor mint ködképek imbolynak, nincsen sem határozott körvonaluk, sem élénk színperspektiva.

Mindezeket azonban elég könnyű megtanulni, ha valaki ügyel rá. Sokkal nehezebb, mint a laikus gondolja. Ellenben a művészi szokásnak egy nagyon erős eszköztéről mond le az író, ha nem törődik velök.

Azzal végezzük, amivel kezdtük: Bibó Lajos kétségtelenül nem közönséges tehetség, akinek azonban végképen le kellene hánynia magáról a felszedett maszkokat, s erős önkritikával kellene teljes hatású műalkotásokra fegyelmeznie a benne meglévő írói ösztönt. *Dóczy Jenő.*

Magyarország küzdelmes évei. Budapest László ily című könyve nem egyéb, mint második, újradolgozott kiadása annak a kitűnő munkának, mely *A megcsontított Magyarország* címen jelent meg először ezelőtt két évvel.

Mi van e könyvben? Azt mondhatnók: a magyar vagyonteltára. Benne van mindaz, amit magyar embernek ma elsősorban illik tudnia; számszerinti mérlege egykori és mai birtok- és vagyónállapotunknak anyagi és

szellemi téren egyaránt: mi volt a miénk a háború előtt, mi maradt meg nekünk a békekötés után, miként alakultak ennek folytán egykori erőviszonyaink, miként szomszédainké, melyik téren mi a kilátás, mire számíthatunk, mitől óvakodjunk, mit tegyünk. A föld; a nép; népesedés, közegészségügy; népességi és szociálpolitika; birtokviszonyok; mezőgazdasági termelés és állatlétszám; birtokreform, mezőgazdasági politika; bányászat; ipar; kereskedelem; árviszonyok; közlekedés; tőkeszervezet; az állam pénzügyei; a jóvátétel kérdése; egyház és iskola: e fejezet-címek alatt tart szemlét meleg szívvel, de hideg ésszel, tudós orvosként ezer meg ezer sebből vérző csonka országunk felett. Végül pedig az elszakított magyarság helyzetét, s az új szomszédok erőviszonyait ismerteti. Rideg, szomorú valóságot világít meg számunkra, melyet az utolsó magyar ember is érez ugyan, de csak tehetetlen elkeseredéssel érez. Mennyivel jobb pontosan tudni, ismerni minden bajunkat, s imitt-amott egy-egy biztató tünetet, az életerőnek egy-egy kétségtelen forrását is felfedezni, s látni, hol hogyan segíthetünk magunkon, hol követtünk el hibát a múltban, mitől óvakodjunk a jövőben.

Tele van a könyv ábrákkal, grafikai mellékletekkel, táblázatokkal, melyekre elég egyet pillantanunk, hogy felfogjuk az adatok és számok ezreiből leszűrte tanulságokat, megállapított tényeket. Van egy térkép egyebek közt a 151. lapon. Meg van rajta vonva a régi Magyarország határa köröskörül; e határon belül pedig semmi egyéb nincs feltüntetve, mint a megcsontított ország vasúthálózata, kipontozott mai határvonala, s e határvonalon kívül azon vasúti csomópontok, melyek felé a határral átvágott sínek futottak azelőtt akadálytalanul, ma vámsorompók alatt. Nos, e csomópontok köröskörül a határt követik, közel hozzá, szinte hozzátapadva, úgyhogy együttvéve a mai Csonka-ország térképi formáját mutatják; rajtuk belül pedig néhány kilométernyire egy-egy magányos vonal megy neki a... falnak. „A forgalmi csomópontokat — olvassuk a szövegben — határaink megállapításánál következetesen az új

államoknak adták, hogy egymásra utalt vidékeink ne tudjanak érintkezni egymással, s vasúti vonalaink csonkán, befejezetlenül meredjenek a mesterséges határok felé“.

A gonosz okosságnak, mely mai határainkat kipécézte, nem egy hasonló bizonyítékát mutatja be könyvünk. Miért kellett szomszédainknak tiszta magyar területeket is magukhoz ragadniok? Magyar kisebbségük kézbentartásával, igaz, hogy politikai eszközt tartanak kezükben velünk szemben; viszont nemzeti szempontból kétségkívül nagy tehertétel rájuk ily jelentékeny magyar kisebbség. Mire hát nekik oly sok magyar ember? Megmondja szerzőnk: „A székelységet nem is említve, amelynek egymagában egymillió holdnál nagyobb terjedelmű erdősége van — a többi elszakadásra kényszerített magyar nyelvvidék is (amelyik t. i. Romániának jutott) egymillió holdas erdőterületet bír; az *ethnikum alapján való döntés tehát nehéz fahíányunkat alig idézte volna föl*“. Vagy halljuk ezt: „Ha a megcsonkított Magyarország határa odáig terjedne ki, ameddig a magyar nyelvhatárok, akkor termelésünknek ez a deficit mérege eltűnnék, s gabonaneműekből évenként 11 millió métermázsát szánhatnánk kivételre, s ezzel *külföldi szükségleteink legnagyobb részét megvásárolhatnánk*“.

Szegényé tenni: gazdaságilag megnyomorítani, kulturális téren visszaszorítani bennünket: ez volt a cél. A szegény embernek van legtöbb oka rá, hogy azzal a kevéssel, amije még van, okosan gazdálkodjék. Tudatlanság és könnyelműség a gazdagot is szegénységre juttathatja, a szegényt azonban végkép tönkretetheti. Buday László könyve ott legyen mindnyájunk könyvtárában. Olvassuk hol egy, hol más fejezetét, s vonjuk le adataiból a tanulságokat. A gazda, a kereskedő, a pap, a tanító, de általában minden magyar ember megtalálja benne a maga szűkebb körében is értékesíthető tanulságokat. Politikust pedig még elképzelni sem volna szabad e könyv adatainak ismerete nélkül.

M. N.

Jack London: Farkasvér. Ezelőtt hét esztendővel, 1916 november 29-én egyszerre két híres író halálhírét

hozta a távíró. Az egyik *Émile Verhaeren*, a belgák szocialista költője, kit 61 éves korában széttépett a vasút; a másik, húsz évvel fiatalabb, *Jack London*, a Far West, Észak-Amerika nyugati államainak nagy híre emelkedett regényírója. *Verhaeren* a gyártelepek rablelkének költője. A tőke s a munka rettentő harcának áldozatait szólaltatja meg, az egyensúlyát veszített társadalmat, melynek pillérei korhadozva, összeroskadással fenyegetnek. Kötteményeinek légköre nehéz a közzefüstpól s a gépolaj átható szagától, melyet az igát húzó rabemberek verejtékének kigőzölgése keserűvé tesz. Itt nem hangzik az életöröm dala; csak az élet kényszerének panasza. A munkának nincs diadala, csupán gyötrelme. Ezek az elvéhédtt Európa elégiái!

Jack London légköre egészen más. A még fiatal, kissé nyers, de üdítő levegőjű Nyugat-Amerikában vagyunk. Embereinek szívében az élet öröme lüktet, az élni akarás teszi őket testileg és lelkileg frissekké és épekké. Ha *Gonzarov Oblomovja*, ez az orosz Hamlet, az akarat betege, akkor *Jack London* alakjai az akarat egészségesei. A föl villanó eszmét nyomban követi a végrehajtás akarat a töprengéstelen megvalósítás. A munka nem a taposómalom ölé unalma, hanem az örömföld sorozata. A munkatermek ajtajai kitarultak, s a munka kint folyik, vagy Alaszka jeges, vagy Kalifornia perzselő, de mindenütt edző és pezsdítő levegőjében. *Jack London* regényalakjai a kemény, de diadalmas élet küzdői; a bukást nem ismerik, ha tízszer alul maradnak is, tizenegyszer új erővel fölkelnek és győznek. Az író saját szavaival, ők a telivérek. Nincsen csüggedt gondolatuk, nincsen fáradt idegük, petyhüdt izmuk. Erősek, egészségesek, nyersek és tiszták. Igaz, hogy Gyulai és Péterfy néha megállapítaná atyafiságukat a Kárpáthy Zoltánokkal és Berend Ivánokkal, de ez a mi szemünkben csak kedvesebbé teszi őket; ám meg is különbözteti őket Jókai hőseitől, hogy terveikben mindig csak a megvalósíthatót tűzik ki, s a valószínűség határát nem lépik túl. Rokonszenves voltakatok fokozza az, hogy ezek az akaratemberek lelkük mélyén tiszta gyermekek s a megfeszített munka szüneteiben egész lélek-